

פועלה ציונית בקוטנה

ישראל שמעונוביץ
גבעתים

העלים הראשונים לארץ-ישראל מוקטנה היו: התפר ארבעה והסנדר יוסף מוסקוביץ. הם עלו בשנת 1907 והתיישבו בעזה (תל-אביב טרם הייתה קיימת) בה ישבו יהודים מעטים. מפאת התנאים הקשים, הפיזיים והכלכליים, ששררו אז בארץ לא יכולו שני העלים להחזיק מעמד וחזרו לעירם.

אך כעבור כמה שנים, ב-1913, עולה משפחת למסקי לארץ-ישראל. זו הייתה משפחת אנשי עבודה שעסקו גם בחקלאות. לכן בבואם לארץ-ישראל פנו לכפר ויחד עם בנייהם עבדו בחקלאות, אך לדבון-לבם פרצה מלחמת העולם הראשונה אליה הצטרפה גם תורכיה. אז פירסמה הממשלה הטורכית צו לפיו חייבם כל אזרח חוץ לקבל אורותות תורכית. משפחת למסקי שסירה למלא אחריו הוראת הצו הזזה, נאלצה לעזוב את הארץ ולחזור לקוטנה.

והמלחמה הגיעה גם לקוטנה. תנאי החיים היו קשים מאד ואו נחלץ ה-„ג'וינט“ להוישט עזרתו לדלת-העם ואכן הודות לשיער זה שופר במקצת מצבן של השכבות העניות.

ראשיתה של התנועה הציונית

שנתיים מועטות לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה הורגשה תסיסה בקרב הציבור היהודי בעיר. התסיסה לא פסקה אף על הנעור. סיבותיה נעוצות היו במצב המדייני-הבינלאומי שהחל להתקדר ובבחירותיהם של המדינאים האירופיים אשר אך החמירו את המצב. גם הלכידrhoה האנטישמיים הגבירו את אי-השקט בקרב היהודים. במיחוד הרגשנו זאת בין כותלי בית-הספר הממשלתי. אך הנעור היהודי לא רצה להשלים עם המצב זהה. הוא החל להתארגן ואסיפתו הראשונה נערכה במרתף ביתו של הח' סנדר רודנער ז"ל. הכל ראו בציונות פתרון למצוקה היהודית. לאחר זמן קצר החלטתה הקבוצה להיקרא בשם „פרח-צ'יון“.

יסוד „החולוץ“

בשנת 1916, בעיצומה של המלחמה החלו להופיע נציגים ראשונים של ארגוני גווער ציוניים וביניהם „החולוץ“. ראשיתו של „החולוץ“ הייתה צנעה למדי. אולם אט-אט החלה פעולה להתרחב. כעבור שנה הצטרפו אליו חוגים שונים. הנעור היהודי נשא עיניו לארץ-ישראל, התארגנו שיעורי עברית שהקיפו

לזכרו יקירינו

זכרונות הילדות הראשונים שלי על עירנו קוטנה קשורים במחצית 1905, שהתחוללה אז ברחבי רוסיה כולה. שמוות שוננות הילכו בקרבת המבוגרים שנראו עצניים מאוד. אף אני, הקטן, סקרן הייתי מאד לדעת מה מתרחש. לכן החלטתי להיווכח במו עיני במאורעות מסביבי. האובייקט הראשון לסקרנותי הייתה החנות למתקים שכנה על הגשר השלישי שבשדרות. בחנות זו עבדה אחותי הבכורה ביילה. עם בוקר השכם, יצאתי מביתי ושרכתי רגלי לעבר החנות. אולם כבר בקרבת הגשר השני הייתה עד למחזה מפחיד. שרשתה שוטרים רוסיים הובילו בהמולה הרבה לעבר בנין העירייה, מאות אסירים וביניהם הכרתי את בן-דודי אברהם שמעונוביץ, שהוא פועל מאפייה. מטהבר, שנתפסו ליד הגשר השלישי.

אני המשכתי את דרכי לחנות ומצאתה, להפתעתני, ריקת אדם, אך מלאה כל-טוב. לנוכח שפע המתקים והשוקולד פרחה המהפכה מראשי וביקשתי „להציל“ את שניתן להצליל מהחנות. גשתי במלוא המרץ הילדותי שלי למלאה. רוקנתי את המדים במהירות האפשרית ומלאתי את כיסי המעיל החורפי שלי. למולי היו כיסי המעיל קרועים והמתקים השתלשו מעצם כלפי מטה, עד לשולי הבגד. אולם מרוב כובד המתקים לא יכולתי לוזז. ולפתע הופיע אבא, ומשראה אותו פרץ בצחוך רם, אך צחוקו האדיר לא מנע ממנו לפרק מעלי את כל המלאי המתוק, שבعمل כה רב השגתني אותו במוני. אולם אבא לא הרביז לי בשל כך והרי הבלגתו הייתה בעיני מעשה מהפכני לא פחות מההפכה שהשתוללה אז ברחבי רוסיה. לאחר שכיסי שוב היו ריקים, יצאתי את החנות בדכאון לב ופניתי לעבר העיר. ברחובות עמדו קבוצות-קבוצות של אנשים ושוחחו בלחש. אך אני כבר ידעתי מהפכה מהי.

ראשוני העלים לארץ-ישראל

אט-אט שכך הגל המהפכני וברחוב היהודי הופיעה ה프로그램ה של „פועלי-צ'יון“ לפि תורה של דוב בר בורוכוב, על ארץ-ישראל כמקום ריכוז טריטוריאלי לעם היהודי וכבסיס למלחמותו המעדית של הפועל היהודי.

היו לצתת לרוחב לא היו מספיק אנשים. אמנם, ההתרמה ברחוב לא הייתה נעימה, אבל הרי בזאת הייתה דרך התתרמה. מרות זאת התגברו על קשיים אלה ו"יום-הפרח" יצא אל הפועל. אבל החברים שלא הופיעו לפועלה זו נכנסו בכנס כספי, ולשבחים ייאמר, כי הם שילמו אותו בנפש חפצם.

בחותנו החקלאית של מר אייזיק לאנדוירטשאפטלעכע פארם פון ה' אייזיק

עדים ראשוניים

ביוזמת המורים זרחיין ובזורה זיל התארגנו חוגים ללימוד השפה העברית. פועליה זו הכתה שורשים והפיצה חיים במחשבה ובמעשה הציוני. באותה שנה החליט "החלוץ" בהדריכתו של הרב זלוטניק ליזום פעולות שונות. באסיפות הראשונה נבחר הוועד אשר קיבל את החלטות הבאות: א) ארגון הizzazione החקלאית; ב) לימוד השפה העברית; ג) ספורט; ד) כינון קשרים ערים הסביבה. אולם ההzillaה החקלאית שכאמור התארגנה בשנת 1916 הייתה קטנה מדי, כי הרי היו אלה שנים המלחמה. אך תנועת "החלוץ" לא התפרקה ותמיד הייתה נconaה לעמוד בפרש נגד יריביה ממפלגות אנטי-ציוניות. וכשנערכה אסיפה הסברת ציונית ראשונה, לאחר הכיבוש הגרמני — ניסו חברי ה"בונד" לפוצצה, אך אנו חברי "החלוץ" שמננו לאל את מזימתם ושורות מלוכדות הפגנו בחוץ העיר. למחרת להוסיפה, שתה-LOCתנו עשתה רושם עז על הנער היהודי כולם.

בשנת 1917 הוקם מרכז "החלוץ" בוורשה, הסניף סופח לתנועה הארץ-ישראלית ונטלנו חלק בכל פעולות התנועה, בפגישות ובאירועים בערים אחרות. ארגנו אסיפות, מסיבות ונשפים אמוני-תים, שימושו קהל רב.

אולם באותה שנה התחולל פירוד בתנועה הציונית ונוסף אויגוני נוצר נפרדים. וכך הופיעו לראשונה "צעיר-ציון" שמניהם דגלו בציונות עממית, או סוציאלייזם-עממי, לא מארכיסטי. תחילה דומה עבר גם על קוטנה. בראש הוועד הראשון של ה"בונד" עמדו ה"ח'ח' נחן טיגר זיל ויבדל לחאים ארוכים ה'ח' זושא שפירא, אך משך השנים התאחדו "פועלי-ציון ימין" עם "צעיר-ציון".

ביןתיים התחלתה המלחמה להתקרב ל京城. הגעה שנת 1918. שלטו ה"בונד" וה"צעיר-ציון" על כל התחסל והוקם ה.פ.א.ו. שלא כלל יהודים. היהודים חששו לפראות. אז הזעקו את החיללים המשוחזרים לאסיפה המונית. הנואם ה. איינטנברג זיל (ברזיל) קרא את כל הנאספים לכוננות ולרכישת נשך ולהגן על חייהם. כמו כן הוחלט לפנות ל"בונד" כדי לארגן הגנה בכוחות משותפים. אולם מנהיג ה"בונד" הקוטנא שטאָן, הכריז באזינו כי: "אנו ה"בונד" נגן על בתיה העניים ולא תחנן שותפות בינוינו". מזולנו, לא הגיעו הדברים לפראות. גם היושב-ראש של W.O.P. הודיע

מאורים, רובן בנות. אך לא רק הצעירים ביקשו ללמידה את השפה העברית, גם אבותיהם, שרובם היו בעלי- מלאכה, רצו לדעת את השפה, וכן הם התמידו בלימודים יותר מבנייהם והתמדתם שימושה לנו מקור של עידוד.

נוסף על לימוד השפה העברית עסק "החלוץ" גם בפעולות ספורטיביות ואיסוף כספים לקרןויות ולקראנות פועלות. לא השתפקנו באיסוף כספים בלבד, כי אם ערכנו מסיבות ונשפים והצנו סרטי ראי-זע, שאף מהם הייתה הכנסה כספית נכבה למדים.

כעבור תקופה מסוימת הקימו נקודת הizzazione החקלאית בקובנו, שם חכרנו מבעל- בית היהודי בתים וחלקה אדמה. אולם מרכז "החלוץ" לא נתן את אישורו לנקודת הizzazione זו ונאלצנו להעתיק את מקום ההzillaה לחווות המרכז שבגבול רוסיה. ואכן רבים מחבריינו שעלו ארץ המשיכו לעבוד עבודת כפיים וחלק מהם יושב בקיבוצים.

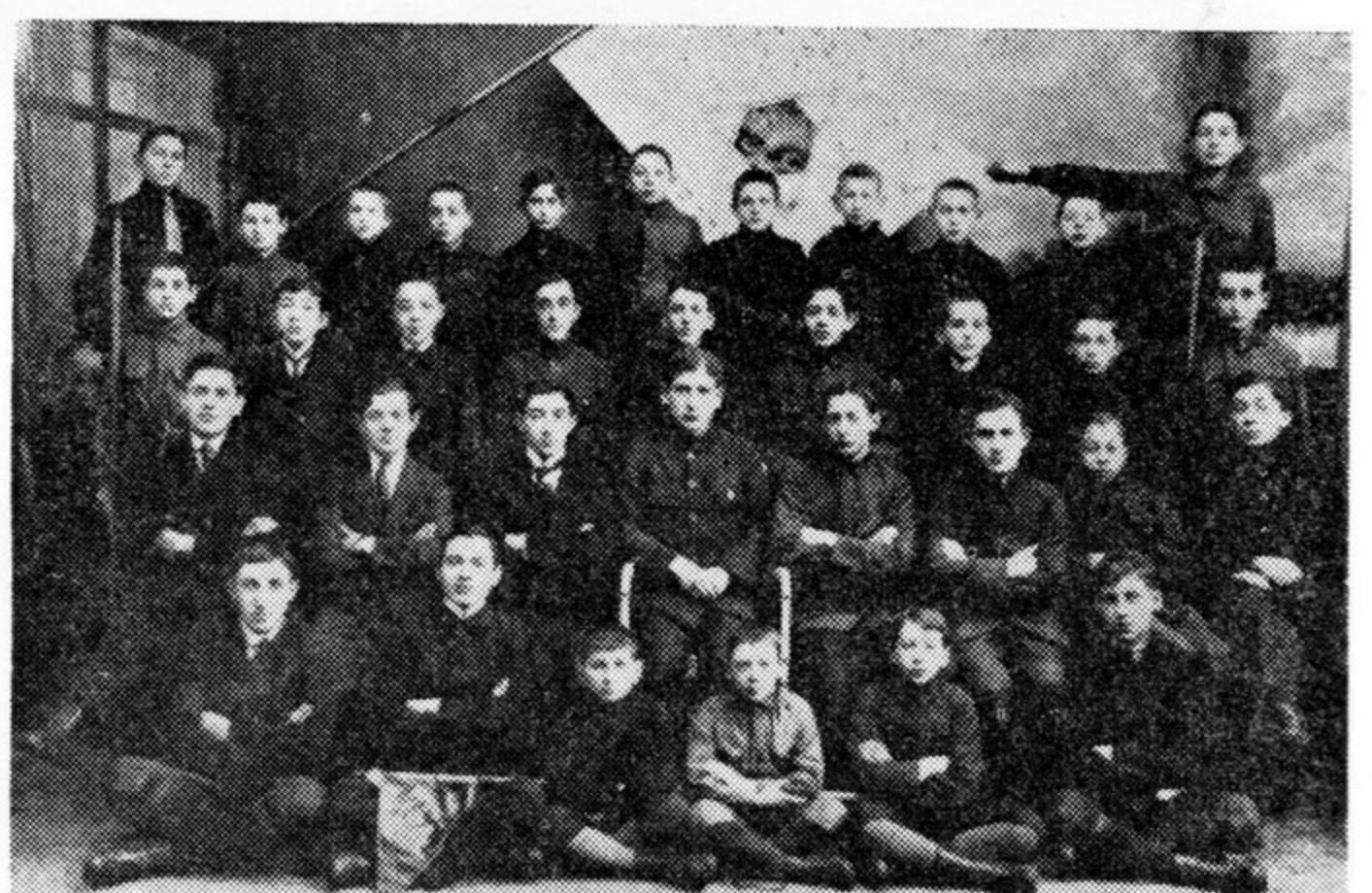
בזהדמנות זו יוסיף על אייזיק החקלאי, היהודי יקר הנפש ובעל החזון הציוני. הוא ראה בנו את צבא העם, כי ידע שנכונים אלו לכל למען העם. הוא הדריך אותנו בחקלאות והשתדל למסור לנו מידעינו בשטח גידול הפרחים שאותו ראה כחשיבות ביותר למען הארץ.

באחד הכנסים האזרחיים של "החלוץ" הוא שחה עמו חצי שבוע והירצה על החקלאות. הוא היה קשור מאד לאדמה ורך הנאצים. שבור ורצוח מן האימים שעברו עליו, מת גלמוד והובא אחרי השואה עלה ארץ, לאחר שככל משפחתו הושמדה על-ידי למנוחות בארץ. יהי זכרו ברוך!

בשנת 1961 נפטר גם משה לנדו, שהיה אחד ממותיקי החברים. יהי זכרו ברוך.

פעולה ציונית יומיומית

חוינו היהודי התבטא בפעולה יומיומית אפורה, בהzillaה נפשית ורוחנית לארץ-ישראל. ביטוי לאמונתנו נתנו במעשה אפור, קטן לכארה, כמגביות ותתרמה לקרנות הציוניות. אך דוקא בעת המגבית או התתרמה באו לביטוי מלא אהבתו וקשריו לארץ-ישראל של התורם, אשר תמורה נדבתו לא קיבל מעמה, כי לא היה בידינו להציג לו דבר, זולת ההכרה שתרומותיו הצנועה עשויה להיטיב את חייו העם. ואכן יהודים כמו טורובוביץ, קלינגביל, פלוצקר, ארבע, פיטרקובסקי, חיים זינגר, דוד קלצ-

צופים יהודים ראשוניים בקובנה
על שטח יידישע סקוטין אין קוונע

בסקי, אייזיק ודומיהם היו בשבי הפעילים כפלג מים זכרים המשיב נפש ביום קיץ לוהט. והעבדה הייתה רבה והידים מעטות. לא תמיד התייצבו די מתנדבים ל"יום-פרח", אף-כך רשות המתנדבים על גבי הניר הייתה ארוכה. אך כשהמתדרמים צריכים

להקים את «החלוץ הצעיר». ארגנו שיעורים בעברית בהיקף שלא ידענוו עד כה. את השפה הורו מורי הגימנסיה וכן נטנו חלק פעיל בזעם ארץ-ישראל העובדת, כמו כן עמדנו בראש הפועלה למען הקרןנות הציונית.

mipnha letova bpeulatnu hal bshnata 1924. hzalchano laргgn hifush mdokdek batod kiryot herzfa shel mowadon. hm cmoben la mtsao dbar wa oz nam rasha-ha'ir wa'mar, ci shmu aliynu rivot rochash lnu cbud vitiyhs aliynu baahada. omanim cd ha'.

מיינעה לטוּבה בעולתנו חל בשנת 1924. הצלחנו לארגן נקודת הכשרה בסביבות קוניון הودות למאציהם של הח' יוסף רוייר זיל וכותב הטורים האלה, אשר רכשו שטח אדמה מבעל אחוזה. אולם מרכז «החלוץ» התנגד לקיום נקודת ההכשרה במקום זה ודרש לפזרה, ובהתאם להחלטת המרכז הועברו חבריינו لنקודת ההכשרה לפי הוראותיו של המרכז.

וכאשר הוקם המשרד הארץ-ישראלי ורבים שעמדו עד כה מרחוק ביקשו עתה לעלות לארץ, דרש מהם «החלוץ» לצאת תחילה להכשרה.

ובהגיע העת לעליית ראשוני חבריינו לארץ-ישראל, נמסר דגל «החלוץ» למשמרת הצעירה שאף פניה מועדות היו לארץ-ישראל. שוב התלכד הנעור במועדון «החלוץ» ואף הצלחנו

לנו כי לא ייערכו פרעות בייהודים. אך אנו למודי גסיוں היינו והמשכנו לארגן את ההגנה העצמית. ואכן, בעבר כמה ימים, ביום שבת, עת התאספנו מספר חברים במועדוננו הוקפנו לפתע ע"י «מכבי-האש» ולגיונרים מזויינים שפקדו علينا להרים ידים וערכו חיפוש מדוקדק בתוד הקירות והרצפה של המועדון. הם כmoben לא מצאו דבר ואז נאם רasha-ha'ir wa'mar, ci shmu aliynu rivot ורוחש לנו כבוד ויתיחס אליו באחדה. ואמנם כך היה.

חידוש הפעולה

לאחר סיום המלחמה ופרוץ מלחמת רוסיה-פולין בשנת 1919, נפסקה כל פעילות של «החלוץ». הנעור היהודי גויס לצבא, וכל התעדות והמסמכים של מזכירות «החלוץ» הוחבאו. נושא, אט-אט החל «החלוץ» להתארגן מחדש. ביום השנה למותו של טרומפלדור, ב-1923, התאספנו והחליטו לחזור את פעולתו של תלמידו. שוב התלכד הנעור במועדון «החלוץ» ואף הצלחנו